

سرچشمه حکمت
جرعه سوم

منشور تسکاری

شرح و تفسیر نامه ۶۹ نهج البلاغه

دکتر محمد حسن اسماعیلی

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

فهرست

نامۀ شصت و نهم نهج البلاغه.....	۲۱
ترجمه نامۀ شصت و نهم نهج البلاغه.....	۲۲
مقدمه.....	۲۵
گفتار ۱. سه دلیل برای پرداختن به نامۀ شصت و نهم.....	۲۹
۱-۱. نویسنده، مخاطب و متن نامہ.....	۲۹
۱-۲. اندکی درباره قبیله «بنی همدان».....	۳۰
۱-۳. بانویی شجاع به نام سوده همدانی.....	۳۳
گفتار ۲. نگاهی به شخصیت حارث و محتوای نامہ.....	۳۷
۲-۱. شخصیت برجسته حارث همدانی.....	۳۷
۲-۲. گفت و گوی نویدبخش امام با حارث.....	۴۰
۲-۳. تشابه اسمی و اشتباهات تاریخی.....	۴۴
۲-۴. دستورالعملی جامع برای همه.....	۴۷
گفتار ۳. تمسک به قرآن؛ ریسمان نجات.....	۵۱
۳-۱. شرح و تفسیر: «وَتَمَسِّكُ بِحَبْلِ الْقُرْآنِ».....	۵۱
۳-۲. راهی پرخطر؛ فراروی انسان ها.....	۵۲
۳-۳. هم «سیر الی الله»، هم «صیر الی الله».....	۵۴
۳-۴. تمسک به قرآن و اعتصام به «حبل الله».....	۵۶
گفتار ۴. پندپذیری و نصیحت طلبی از قرآن.....	۶۱
۴-۱. شرح و تفسیر: «وَاسْتَنْصَحْهُ».....	۶۲
۴-۲. انواع واکنش انسان ها در برابر نصیحت.....	۶۳

- ۴-۳. تفاوت انتصاح و استنصاح ۶۶
- ۴-۴. توصیه امام به انتصاح و استنصاح ۶۸
- ۴-۵. «وَ اسْتَنْصَحْهُ» یا «وَ اَنْتَصَحْهُ»؟ ۶۹
- گفتار ۵. التزام عملی به احکام قرآن** ۷۳
- ۵-۱. شرح و تفسیر: «وَ اَجَلْ خَالَاهُ وَ حَرَّمَ حَرَامَهُ» ۷۳
- ۵-۲. تخلف عملی به بهانه «نسیء» ۷۵
- ۵-۳. تمرد عملی از تعطیلی شبیه ۷۷
- ۵-۴. هشدار امام مبنی بر پایبندی عملی به احکام ۷۹
- ۵-۵. شبیه و توجیه: زمینه‌ساز فتنه عملی ۸۰
- گفتار ۶. قصه‌های قرآن؛ حقیقی و درس‌آموز** ۸۵
- ۶-۱. شرح و تفسیر: «وَ صَدَّقَ بِمَا سَلَفَ مِنَ الْحَقِّ» ۸۵
- ۶-۲. نیاز انسان به قصه، دلایل و شرایط آن ۸۶
- ۶-۳. محتوای قصه و شیوه قصه‌گویی در قرآن ۸۷
- ۶-۴. قصه‌های هدفمند و درس‌آموز ۹۰
- گفتار ۷. عبرت گرفتن؛ هدف از مطالعه تاریخ** ۹۳
- ۷-۱. شرح و تفسیر: «وَ اعْتَبِرْ بِمَا مَضَى مِنَ الدُّنْيَا لِمَا بَقِيَ مِنْهَا» ۹۳
- ۷-۲. استقلال این جمله از جمله قبل ۹۵
- ۷-۳. ارزش وقت و عمر مؤمن ۹۷
- ۷-۴. مفید بودن جزئیات قصه‌های قرآن ۱۰۰
- گفتار ۸. قانونمندی تاریخ و تکرار آن** ۱۰۳
- ۸-۱. شرح و تفسیر: «فَإِنْ بَعْضُهَا يُشَبِّهُ بَعْضًا وَ آخِرُهَا لَاحِقٌ بِأَوَّلِهَا» ۱۰۳
- ۸-۲. نفی تصادفی بودن حوادث تاریخ ۱۰۵
- ۸-۳. نفی تبدیل و تحویل در سنت‌های الهی ۱۰۶
- گفتار ۹. دگرگونی و جدایی، دو ویژگی ذاتی دنیا** ۱۰۹
- ۹-۱. شرح و تفسیر: «وَ كُلُّهَا خَائِلٌ مُفَارِقٌ» ۱۱۰
- ۹-۲. تبیین دو ویژگی دنیا از نگاه امام ۱۱۱
- ۹-۳. ریشه دو ویژگی دنیا در کلام خدا ۱۱۶
- گفتار ۱۰. ضرورت و آثار بزرگ شمردن نام خدا** ۱۱۹
- ۱۰-۱. شرح و تفسیر: «وَ عَظِمَ اسْمُ اللَّهِ أَنْ تُذَكِّرَهُ إِلَّا عَلَى حَقٍّ» ۱۱۹

- ۱۰-۲. اسم و رابطه آن با مسمی؛ یک نکته مهم تربیتی ۱۲۱
- ۱۰-۳. وجوب تکریم نام بزرگان و حرمت اهانت به آن ۱۲۳
- ۱۰-۴. ویژگی و اهمیت خاص نام پروردگار؛ توحید صفاتی ۱۲۵
- گفتار ۱۱. ممنوعیت استفاده ابزاری از نام خدا** ۱۲۹
- ۱۱-۱. انواع استفاده ابزاری از نام پروردگار ۱۲۹
- ۱۱-۲. حرمت پوشاندن لباس حق بر اندام باطل ۱۳۲
- ۱۱-۳. سوگند به نام خدا و احکام آن ۱۳۴
- ۱۱-۴. سوگند غیر ضرور؛ از نشانه‌های آخر الزمان ۱۳۷
- گفتار ۱۲. کثرت یاد مرگ و مراحل پس از آن** ۱۴۱
- ۱۲-۱. شرح و تفسیر: «وَأَكْثِرْ ذِكْرَ الْمَوْتِ وَ مَا بَعْدَ الْمَوْتِ» ۱۴۱
- ۱۲-۲. یاد مرگ و آثار آن ۱۴۴
- ۱۲-۳. یاد مراحل پس از مرگ ۱۴۵
- ۱۲-۴. یاد مرگ و مقدار مطلوب آن ۱۴۸
- گفتار ۱۳. آرزوی مرگ ممنوع** ۱۵۱
- ۱۳-۱. شرح و تفسیر: «وَلَا تَتَمَنَّ الْمَوْتَ إِلَّا بِشَرِّ وَثِيقٍ» ۱۵۱
- ۱۳-۲. قاعده وجوب دفع ضرر محتمل ۱۵۳
- ۱۳-۳. خطرها و ضررهای احتمالی پس از مرگ ۱۵۴
- ۱۳-۴. عمر، فرصتی گرانبها برای جلب منفعت و دفع ضرر ۱۵۷
- گفتار ۱۴. شرط جواز تمنای مرگ و مصداق‌های آن** ۱۶۱
- ۱۴-۱. اگر از مقربان و اولیای خدا هستی ۱۶۲
- ۱۴-۲. اگر به عمل خویش اطمینان داری ۱۶۴
- ۱۴-۳. اگر احتمال ضرر به دین می‌دهی ۱۶۶
- ۱۴-۴. تفاوت تمنای مرگ با عشق به لقاء الله ۱۶۹
- ۱۴-۵. داعی جامع برای مرگ و زندگی ۱۷۰
- گفتار ۱۵. نیاز انسان به پیامبر درونی و اطاعت از او** ۱۷۳
- ۱۵-۱. انسان در برابر دو حجت ظاهری و باطنی ۱۷۴
- ۱۵-۲. فطرت مشترک توحیدی و تمایلات یکسان بشری ۱۷۷
- ۱۵-۳. دل؛ پیامبر صادق درونی ۱۷۹